

66 müñ Narin

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

66 müñ Narin 66 MÜÑ NARIN

• Hasaplaşmaly sistema

Sekiz ýaşlyja Narin Güran jaýlandy.

Soňky ýyllarda jynsy zorlamalara esaslanýan kämillik ýaşyna ýetmediklere garşı edilýän jenaýatlaryň sany mazaly artdy.

Diñe geçen işi suds geçilenleriň sany 66 müñ 138-e ýetdi.

Şeýle gynandyryjy ýagdaýyň bardygyna garamazdan, ýurtda jemgyýetçilik taýdan kämillik ýaşyna ýetmedikler boýunça çolpymyza iler ýaly geçirilen ylmy-barlag işi ýok. Bu ýurtda öñňin 20 million okuwçy täze okuw ýylyna başlady.

Şu günüň çagalarynyň yüzbe-yüz bolýan meseleleri we başdan geçirýän öwrüliklerine nämüçin üns berilmeyär?

Üns berilmeýändigi üçinem çaganyň şahsy aýratynlygy ýok we şol sebäpdenem Narin Güran ýalyalaryň gurjajygy bilen däl-de, gelinlik fatasy bilen jaýlanmagy adaty zat ýaly kabul edilýär! Kelleler hemise garjaşyk...

Çagalyk sa:p biologiki kategoriýa däl, şol bir wagtyň özünde jemgyýetçilik we syýasy janlandyrma...

Heýhat! Häkimiýet çagany ideal-medeni taýdan kemala gelmegi üçin Kuran kurslaryny, Ymamhatyp mekdeplerini artdyrsa-da, mesele çözülip gidiberenok. Gaýtam čuňlaşýar. Kuran kursuna gatnaýan Nariniň jesedi dolanan odeýaldan «Elif-Ba» («Muallim Sani») kitaby çykdy!

Çagalara hökman dini öwretmeli. Muňa gürrüň bolup bilmez. Emma munuň hemme meseleleri dep etjekdigini tama etmek ýalňyş. Çagalary sa:p dini pedagogika bilen terbiýelejek bolmagyň özi nädogry...

«Dört çaga» dogurmagy talap edeniň bilen bu iş çözlenok!

Töreden Moderne
Kadın
Cinayetleri

Tennur Koyuncuoğlu

* * *

Respublikamzyň 2024-nji ýylda-da Orta asyryň miwesi bolan

feodalizmden saplanyp bilmändigini Nariniň obasy Towşandepe mysalynda görülýär...

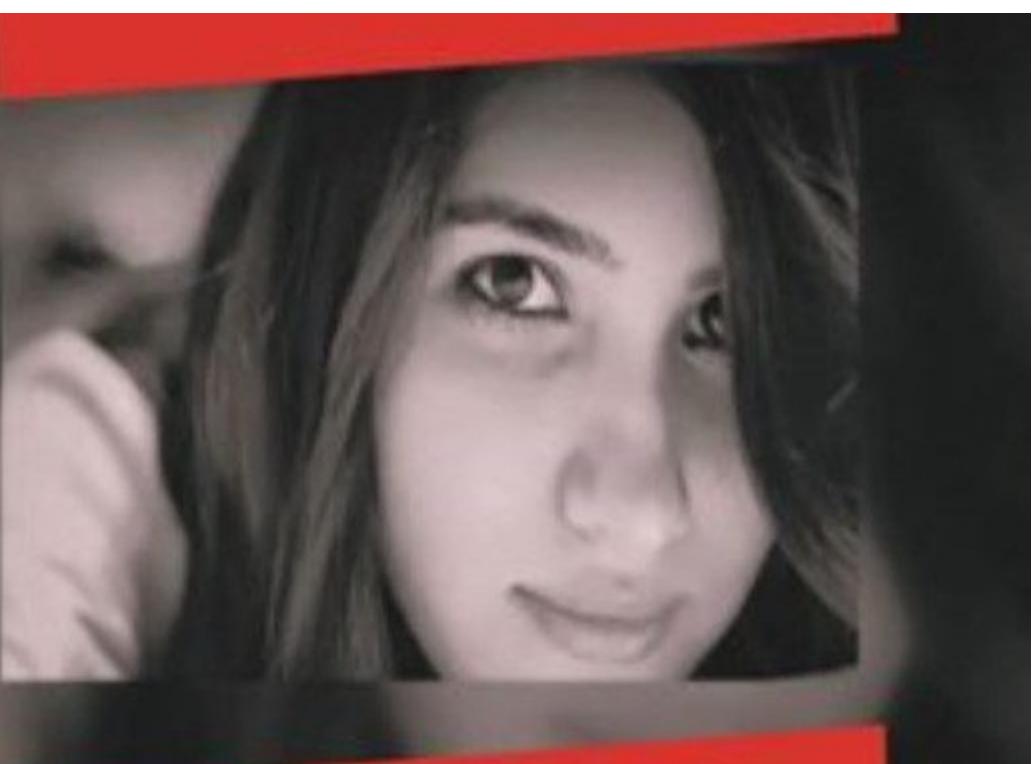
Respublikan režim çagany häzirkizaman döwletiň geljegi hasaplady we çaga terbiýesi özbaşdak ugur hökmünde orta çykaryldy. Bu diňe mekdepler bilen çäklenmeýärdi: Yetim çagalara esewan edýän edara, Halk öýleri, Magaryf jemgyýeti ýaly edaralar işläp başlady. Maksat mümkünçilik deňligi berilen çagalara döwrebap şahsy aýratynlyk gazandyrmakdy. Çagalar günü munuň simwoly boldy...

Wagtyň geçmegini bilen çagalaryň sosial durmuşyndaky öwrülişik häzirkizaman mekdepleri arkaly çeper edebiýatdan teatra, egin-eşiklerden oýun oýnalýan ýerlere we gurallaryna çenli giň ulgamy öz içine aldy. Respublika döwründe çagalar hak-hukuklary bolan jemgyyetçilik güýjüdi...

Emma... Respublikanyň ösen medeniýete ýetme maksady amala aş(yryl)mady. Syýasat saýlaw sandyklarynyň hatyrasyna şeýhlik-agalyk bilen ýaranlyk gurdy. Halkçylyk feodalizme ýeñildi.

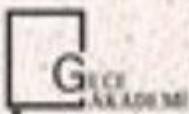
Gyzlar başlyklaýyn, kämillik ýaşyna ýetmedikleriň şahsy aýratynlygy mundan ýetdik paýyny aldy – sebitleýin we jynsy tapawutlylyklar aşylmady.

Hemmetaraplaýyn bilim maksatnamasy towsa göterildi...

NEOLİBERAL ZAMANLarda KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Assiye AKA

* * *

Şu paragrafy açmaly bolýaryn:

Narinleriň öldürilmeginde «Respublikan režime ytagatkär çagalar ýetişdirilýär» diýip nägilelik bildiren FETÖ-çy liboş cepçileriň paýy uly. «Respublikanyň ilkinji ýyllarynda ideal çagalary ýetişdirmeye işinde dini gollanmalara seýrek gabat gelinýär» diýip, respublikan gymmatlyklara diýmedik sözleri galmadı.

Aýratynam soňky ýyllarda feodalizm Şeýh Said mysalynda owadanlaşdyrylyp sebit halkyna göze ýakymly görkezildi, görkezilýär.

Ýagny, Narin Güranyň üstünden feodalizm hakykatyny derňemek gerek. AKP-niň Diyarbekir boýunça deputaty Galip Ensariogly (Şeýh Saidiň agtygy) jenaýat barada «Bu maşgala bilen kyrk ýyllyk dostlugym bar. Biziň käte bilmeyän, käte-de bilibem aýtmaly däl zatlarymyz bar» diýdi.

Ine, feodalizmiň düýp özeni şu!

Nariniň ýa-da öldürilen beýleki gyzjagazlaryň başyna gelenler diňe ýasan obalary bilen baglansyklyny? Jenaýat medeni, syýasy, ykdysady perspektivalary-da öz oçine alýar. Öldürilen Narinler jemgyyetçilik hakykatyna aýna tutýar. Göreñzokmy?

Kämillik ýasyna ýetmedikleriň garşysyna bolýan jenaýatlara metbugat organlaryndaky habarlar ýa-da ekranlardaky düşündirişler bilen baha berip bolmaz. Mediýanyň jenaýat habarlaryny «şok», «eýmenç» («dehşet»), «wyždansyzlyk» diýip berme stili çuňlukdaky faktorlary orta çykaryp bilmeyär. Ýurдумызда çagalary arkadagy, eýesi, hossary ýok. Çagalar feodalizmiň guly-gyrnagy.

Aýallara garşı edilýän jenaýatlar bilen kämillik ýasyna ýetmedik gyzlaryň öldürilişi birmeňzeşdir. Jebir çekenleriň hemise aýal-gyz bolmagy töötänlik däl. Munuň özi feodalizmiň sebäp-netije gatnaşygy...

Asyl hasaplaşmaly hüýt-gara sistema şu.

«SÖZCÜ» gazeti, 11.09.2024 ý.

Ekonomik, Hukuki ve Siyasal Gelişmelerin Türkiye'de Kadın Cinayetleri Meselesine Yansıması

İlyas Tüfekçi

HILKET KİTAP

- **Rehim-şepagatsyz sistemanyň gurbanlary**

Türkiýäniň geçen ýyl ilate 85 million 372 müň 377 adama ýetdi.

Munuň 22 million 206 müň 34-ini çagalar düzýär...

Biziňem gol çeken BMG-niň Kämillik ýaşyna ýetmedikleriň hak-hukuklary boýunça ylalaşyga laýyklykda döwlet «çaganyň ýaşamagy we ösmegi üçin mümkün bolan ähli tagallalary etmäge borçly». (Mesele bilen baglanyşykly bolmasa-da, ýaňy doglan çaga ölümleriniň ýurdumyzda barha artýandygyny hem ýatladyp geçeýin!)

Hany, bu döwlet nirede?

Beden, ruhy, sosial taraplardan kämillige ýetmedik çagajyk Narin Güran nämüçin öldürildi?

Men krimonolog däl. Emma jenaýatyň öňüniň alynmagyna we jenaýatçylyga garşy göreş barada perspektiwa orta atmagyň gözleginde. Çünkü howp ýyl geçdigisaýy ulalýar...

Ýurdumyzda soňky ýyllarda feodal-gul eýeçilik düzgüniniň sosial durmuşa ýetirýän yzagalak aýratynlygy-agramy artdy.

Özem:

Narin Güran ýaly çagajylaryň öldürilmegi bilen aýal-gyzlara garşy jenaýatlaryň çykalgası birmeňzeş – feodallyk...

Çagalyk ýyllary dünýä boýunça ýerleşen ýurduna, medeniýetine, taryhy proseslere görä tapawutlylyk görkezýär. Feodal-orta asyr gatnaşyklarynyň şindizem hökmüni ýoredýän jemgyýetlerinde çagalaryň ykbalyny (edil ejeleriniň bolşy ýaly) sosial-medeni we sosial-ykdysady gurluş kesitleýär.

Şu manyda aýal jynsyna garşy çemeleşme çaga bolan garaýsa meňzeýär – alnyp-satylýan emlák, haryt, mal ýa-da gul!

Ilkidurmuş obşinası döwürlerinde bolşy ýaly «haýwanlaryň» öňüne atylyp, «maýyp», «kemis» hasaplanýardy aýaldyr çaga... A häzir? Ne çaga, ne-de aýal düşünjesi bar bu hüýt-gara sistemada.

Şunuň pikirini orta atmaly: aýal-gyzlara we çagalara garşy jenaýatlar nämüçin soňky ýyllar çakdanaşa artýar? Iň esasy sebäbi – ykdysady-medeni çagşamalar...

"NASIL KORUNABİLİR DİK?"

ŞİDDETE UĞRAYAN KADINLAR VE ÇOCUKLAR

Ural Nadir

* * *

Biziň däbimizde dünýä inmeli çaganyň gyzdygyny ýa oglandygyny

bilmek üçin dürli tilsimler ulanylardy. Bularyň birem «tilkimi gurt» oýny!

Eger «tilki» diýilse doguljak çaganyň gyzdygy, «gurt» diýilse-de doguljak çaganyň oglan boljakdygy çaklanardy.

Tilki diýlende mekirlik, hilegärlik, möjek diýlende ýigitlik, batyrlyk, gorkmazaklyk, wepalylyk öñe çykarylardy.

Diňe şu ýerdenem gyza bolan garaýyň nähilidigini bilmek kyn däl...

Birmahal geçmişde tradision patriarchal düzgün bardy. A häzir? Çaga bolan garaýışda üýtgän zat barmy? Ýok.

Progressiw yslam çagalara «hak-hukuk mirasyny» berýändigine garamazdan, «kötek jennetden çykypdyr» pikirindäki hurafaçy tagut sistemasy çagalara we aýal-gyzlara bolan garaýış araplaryň jahylyýet döwrüne meñzetdi...

Hurafa jahylyýetini tankyt edenleriň «ölüm permanyny» ýazanlar Narin jenaýatlaryna ýol arçandyklaryny bilyärlermikä? Bilyän däldirler. Ýalan-ýaşryklaryň üstünde gurlan sistema dowam edip dur. Gynansak-da, iň başda döwlet-häkimiyét muňa ýol berýär. Pikir edýärler, «hemme meseleleri din arkaly çözüp bilerin!». Käşgä çözüp bolsady. Emma çözüp bolmaýandygy görnüp dur-a. Hurafa dini boýunturyggyna salana meñzeýär...

Yasemin KILIÇ

CİNSEL İSTİSMAR

Mağdur Kız Çocuklarının
Sosyodemografik ve Psikolojik Özellikleri

* * *

Hazirkizaman çağalyk düşünmesini yaşadýan iki esasy gollanma

bardy: Buržuaziýa we ylym-bilim... Ýagny, çagalyk 200-250 ýyllyk mesele.

Bu iki düşünjäniň agzalyp başlan döwründe çagalara baha berlip, ene-atalar üçin aýratyn esewan edilmeli gatlaga öwrüldi. Çagalar täzeden kesgitlendi, çagalar bilen çuň sosial gatnaşyklar ýola goýuldy, hak-hukuklar berildi.

Kemalist respublika şu ýoldan ýöredi.

Gelip görseňuzläň indi (yslam çagalara at dakkaga aýratyn üns berýär), «Narin» atly gyz çagajygy gorap bilmeyän musulman-feodal ýurda öwrüldik...

2024-nji ýyla geldik. Adamlara «çagalar» diýip ýüzlenen Atatürküň ýurdunda gelip ýeten ýerimize serediň: Narin ýaly gyzjagazlarymyz, aýallarymyz öldürilýär.

Biz bolsa her jenaýatdan soň wakanyň diňe kriminal tarapy bilen gyzyklanýarys.

Çaga ýaly arassa, päk sistema mätäçlik duýýarys.

«SÖZCÜ» gazeti, 12.09.2024 ý.

Nurdan Gürbilek Kötü Çocuk Türk

metis

- **Narin jenaýatynda asyl sem edilen**

Öñňin telewizory açanymda, Narin Güran jenaýaty barada

häkimiýet mediýasy bilen birlikde ähli teleýaýlymlaryň çykyş edip durandygyny gördüm.

Ýazyjy Nurdan Gürbilegiň «Erbet çaga türk» kitaby ýadyma düşdi. Kitapda ölüm getiren erbetlik, sadalyk-aň taýdan yzagalaklyk petiginde çagalyk we milli aýratynlygyň kemala gelişiniň üstünde durlup geçilýär. Ýazyjynyň käbir medeni kesgitlemeleri bilen ylalaşmasam-da, umuman alanda pikirleri meniň iki gün bäri ýazýan «millet yzagalaklygy-feodalizm» bilen bire-bir utgaşýar.

Gürbilek ölüm temasynyň mediýada «kesekiniň» ýa-da «özgäniň» ölümü hökmünde köpçüligiň dykgatyna ýetirilip, ahlak, jemgyyetçilik ýa-da syýasy mazmunyndan sypyrylyp aýrylandygyny ýazýar:

«Ýa pälinden azan, terrorçy, däli, ganhor, mahlukdyr ol, ýa-da bırsalymlyk affektiň, bırsalymlyk gaflatyň, tebigy ýa-da şeýle betbagtçylygyň, awariýanyň ýa-da özüne ýonelen doñyüreklikliliğiň gurbany...»

Şu günüň tomaşalyk dünýäsi nämüçin diňe göz gamaşdyryjy suglaly närseleri däl-de, şol bir wagtyň özünde ölümü, eýmençiligi, erbetligi, jenaýaty, ýürekbulanjylygy, bolgusyzlyklary tomaşalyk kylýar?»

Ine, bularyň jogabyny häkimiýet mediýasynyň üstünden bereliň:

"Adli tıptaki çağdaş yöntemlerin
yanlısolukları, bilimin manipülasyonları ve
toplumsal yaralar üzerine keskin gözlemciye
dolu, elinizden bıracakmayacağınız bir suç romanı."
MICHAEL CONNELLY

CALEB CARR

Ruth Alvarado, *The Atlantic*’ın Yazarı

New York Times en çok satan

SURRENDER, NEW YORK

ÇÖP ÇOCUK CİNAYETLERİ

"Sözlüsüz okuyacağınız bir psikolojik gerilim. Tadına varmak için, kitabı teslim olun."
- *The Wall Street Journal*

* * *

Ölümىň, eýmençligiň, erbetligiň, jenaýatyň agalyk sürüyän

mediýa mazmunynyň bolmagynyň häzirki Türkiýe boýunça alanda esasy sebäpleri bar: «12-nji sentýabr» harby döwlet agdarylysygynyň girizen senzura şertiniň döreden syýasatyndan daşlaşmak...

Harby döwlet agdarylysygynyň yzysüre köpcülik aragatnaşyк serişdeleri bolan syýasy habarlardan uzak durduklaryça ölüm, skandal mazmunly habarlara ýoneldi...

Gürbilek «bu döwürden («12-nji sentýabrdan») bări ölümىň we eýmençligiň, erbetligiň we jenaýatyň tomaşalyk ahwala öwrülendigini, ölümىň köpcülikleýin habar beriş serişdelerinde ekstremistik, heläkçilikli waka, dawa-jenjel bolsa habar berilendigini» beýan etdi...

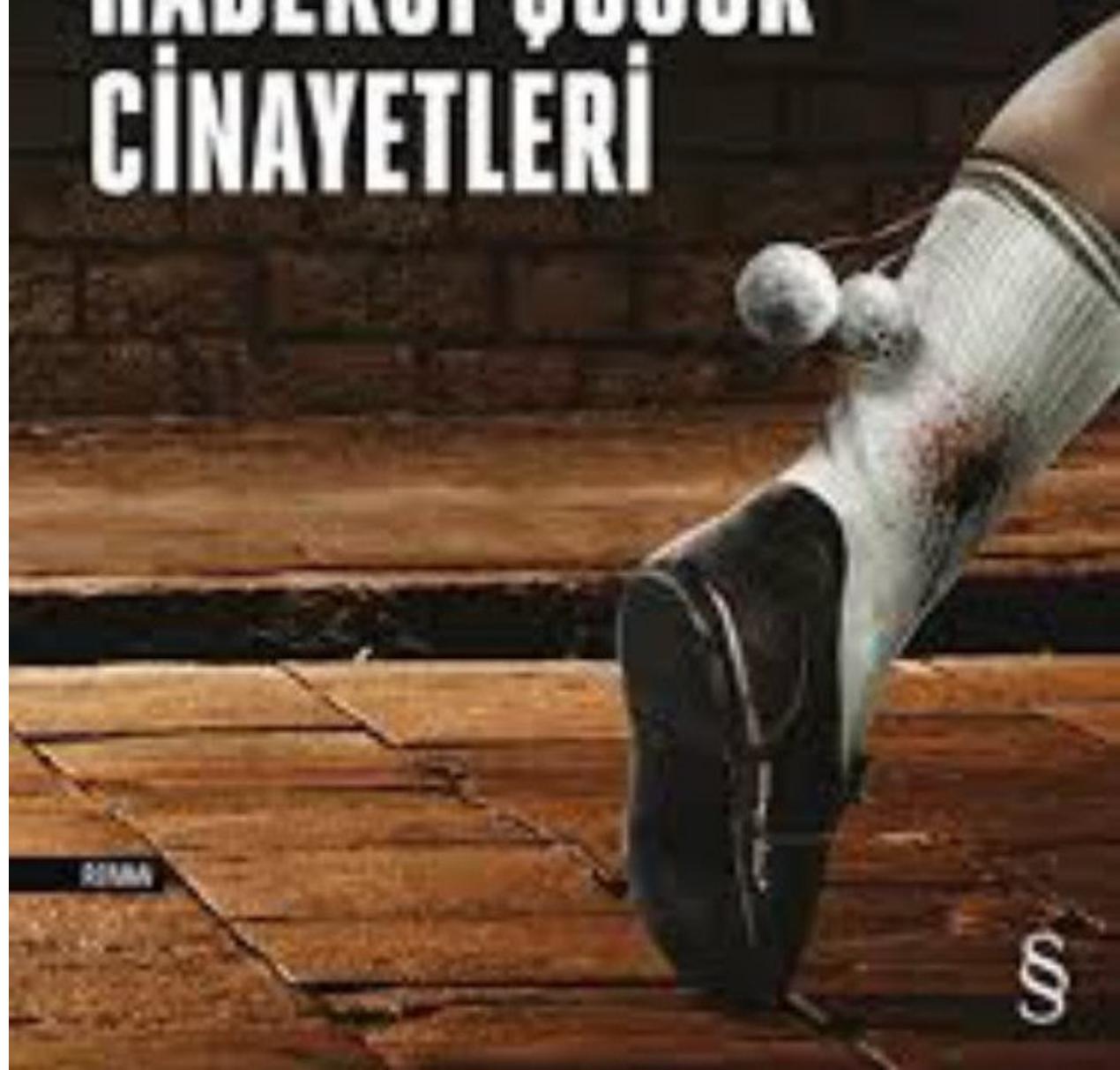
Bu ahwal häziriň häkimiýet mediýasynyň Narin Guran jenaýatyny we gaýrylary «eýmençligiň nyşany» hökmünde üstünde duruş sebäbine meñzeýärmi? Özeninde diýýänleri şu sebäbi:

– Ünsi sowmak üçin okyjylardyr diňleýjileriň haýu-höweslerine we islegibe görä jemgyýetcilik mazmunyna girmezden kriminal tomaşalyk habarlaryny bermek... (Käbir teleýaýlymlaryň habarlar gepleşikleriniň doly «adatdan daşary», «gözdençykgyňc», «pajyga», «heläkçilik», «skandal», «azgyn» diýýän sud wakalaryny ekrana çykarmagy töötänlilikdir öydýärsiňizmi?) Mediýa hojaýylarynyň syýasatyň daşyna çykma taktikasy «kürsülerini» saklamak üçin ygtybarly daýanç sütünidir. Bu saýlawyň «saýrylaşma» ýaly jemgyýete ýetirýän täsiri kimiň piňine?

Sakgyç ýaly şol çeýnäp duruслary: Özgejan Aslandan Pynar Gültekine uzaýan jenaýatlar.. Gelibersin hemise ýene birisi!

PERİHAN
MAĞDEN

HABERCİ ÇOCUK
CİNAYETLERİ

* * *

Häkimiýet mediýasynyň Narin Güran jenaýatynyň üstünde duruş

formasy boýunça aýratyn ylmy-barlag işini geçirmeli. Bu mediýa tutanýerlilik bilen şu soragy orta atanok: Bu jemgyyet nämükçin ary köyen ýaly çagalara, aýal-gyzlara topulýar? Jemgyyetçilik öwrülişigi nämükçin yza tesýär? Munuň bilen ýüzleşmezden, nämükçin Sartr aýtmyşlaýyn reallykdan uzak «galp (milli) buýsanç» döredýärler? Hawa, syýasy-ykdysady, medeni-jemgyyetçilik hakykatlar bilen ýüzleşesleri gelenok.

Hawa, jemgyyetiň «medeni DNK-sy» njlen, ykdysady agalyk sürüji gatnaşyklary bilen ýüzbe-ýüz bolanoklar.

Wakalary indiwiduallaşdymak bähbitlerine ýaraýar, aňsadyna seredýärler. Şeýdibem düýp sebäbiň üstüni örtýärler. Jenaýatlary adatylaşdyryp detektiwçilik oýnaýarlar...

Beýleki bir ýandan:

Sözde «hüsgär» oppizision mediýanyňam agramly bölegi «häkimiýetiň agitasiýasyna» aldanyp, «poliseýçilik» oýnaýar, çuň gazyp bilenok. Pikir çeşmeleri göydüklesipdir, düşunjeler körleşene meñzeýär... Iň ýamany-da jemgyyetçilik oýandyrma wezipesini ýerine ýetirip bilenok! Seretseňizlăň... Habarçylygy elmydama çakdanaşa formada sud wakalarynyň üstünden agzaýarlar. Näme diýip, näme aýtjak...

Häkimiýet we oppozisiýa «12-nji sentýabryň» mirasy bolN «habarçylygy» dowam etdirýär. Jenaýatlaryň üstünden «tomaşalyk ýat» kemala getirýärler. A düýp sebäp näme? Goýsaňyzlaň, hojaýyn, goýuň-a bu zatlary, shematik tomaşagärlige dowam ediň...

Pikir edeňzokmy, diňe Narin Güranyň maşgalasy, Towşandepe obasy dymanok. Ajy hakyatlary, problemalary bilen ýüzleşip bilmeýän Türkiýedir sem edilen...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 13.09.2024 ý. Publisistika